

І. М. Курашова,
*Молодший науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-8876-6363*
А. С. Носань,
*студентка 6 групи, 4 курсу, 3 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЧАСТКИ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВ (ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

У період реформ і значних економічних перетворень, які сьогодні відбуваються в Україні, одним із найбільш значних зрушень є зміни національного законодавства, що свідчить, на нашу думку, про демократичний розвиток нашої держави та наближення нормативної вітчизняної бази до світових стандартів.

Новим етапом у розвитку правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання в Україні стало розроблення і прийняття Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06.02.2018, у тексті якого закріплено певні позитивні аспекти, серед яких увагу слід звернути на наступні: визначення поняття «корпоративний договір», змінено порядок виходу учасників з товариства, введено різні пороги для прийняття рішення загальними зборами, залежно від питання, яке винесено на обговорення.[1] Цей нормативно-правовий акт, на наше переконання, наблизив вітчизняне законодавство до світових стандартів, а суб'єктам господарювання надав значні перспективи для більш ефективного ведення власної діяльності, наближаючи її, знов таки, до світових стандартів.

Новели цієї редакції Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018, у першу чергу, внесли диспозитивність у порядок регулювання діяльності товариства з обмеженою відповідальністю (далі — ТОВ).

Ті положення, які регулювали діяльність ТОВ до внесення змін, не відповідали сучасним вимогам щодо ефективності та гнучкості регулювання господарської діяльності, оскільки вони були суперечливими, колізійними та застарілими. [1] Зокрема, серед іншого, досить спірними були питання, пов'язані із спадкуванням частки: 1) під час спадкування спадкоємець отримує лише право на частку, а не право участі в його управлінні; 2) спадкоємець отримує не лише право, а й автоматично вступає до складу учасників ТОВ, якщо інше не зазначено у його статуті. Також, якщо в статуті не було детально врегульовано питання порядку надання згоди на набуття частки та включення до ТОВ спадкоємця, то дійсні учасники мали змогу маніпулювати власним становищем з метою недопущення спадкоємця до управління товариством. У свою чергу суперечливі позиції судів щодо одних і тих же правовідносин додавали двозначності. Ми вважаємо, що вагомим здобутком Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018, який було нещодавно прийнято, є спрощення і деталізація механізму спадкування частки у статутному капіталі ТОВ. Проблема спадкування у попередній редакції закону була в тому, що ним вирішувалось питання спадкування права на частку, але не розглядалися питання щодо переходу власне права на участь в товаристві та реалізації прав з участі – право голосу на зборах, обрання виконавчого органу, отримання дивідендів тощо. Тому спадкоємцям померлого учасника потрібна була згода інших учасників ТОВ, аби мати змогу увійти до складу учасників ТОВ та чекати згоди проведення державної реєстрації нового учасника [4, с. 123–126].

Слід наголосити, що одним із першочергових завдань новоприйнятого Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018 було саме вирішення проблеми зі спадкуванням часток у статутному капіталі ТОВ, а також безперешкодного вступу спадкоємців до товариства [1].

По-перше, у попередній редакції закону невирішеним було питання про те, що саме є об'єктом спадкування: корпоративні права загалом, частка у статутному капіталі чи право на вступ до товариства. Новою редакцією Закону України «Про товариства з обмеже-

ною та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018 було вирішено дане колізійне питання, та встановлено, що успадковується саме частка учасника ТОВ [1].

По-друге, до прийняття нової редакції вказаного закону статтею 147 частиною Цивільного Кодексу України визначалося переважне право спадкоємця на вступ до ТОВ, а саме: у статуті ТОВ учасники передбачали необхідність отримання згоди інших учасників товариства на перехід частки у статутному капіталі до спадкоємця правонаступника юридичної особи або фізичної особи [3]. У Законі України «Про господарські товариства» статтею 55 закріплювалося, що після набуття частки в статутному капіталі у спадкоємців виникає переважне право вступу до цього товариства, однак це не означає, що спадкоємець автоматично набуває права участі в ТОВ [3].

Із прийняттям нової редакції Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018 було виключено такі вимоги: внесення змін до статуту товариства, скликання, проведення загальних зборів щодо вирішення питання про вступ спадкоємців. Інформація щодо складу учасників ТОВ, розміру статутного капіталу, розміру часток відображується виключно в Єдиному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а не в статуті ТОВ, як це було раніше.[1] Для державної реєстрації вступу спадкоємця до ТОВ необхідно подати заяву про вступ до товариства державному реєстратору, справжність підпису засвідчується нотаріально, а також необхідно подати доказ набуття права на спадщину. Якщо право на спадщину мають одночасно декілька спадкоємців, то кожен з них вступає у ТОВ, набуваючи частку у статутному капіталі пропорційно частці спадщини. Як приклад, частка померлого становила 30% статутного капіталу, спадщину прийняли три спадкоємці у рівних частинах. Кожен зі спадкоємців набуває право на вступ у товариство із часткою 10% статутного капіталу.

По-третє, значними змінами у новій редакції Закону є питання визначення вартості частки спадкоємця. У попередній редакції закону, якщо спадкоємець відмовлявся від вступу до ТОВ, або ТОВ відмовляло у прийнятті до нього спадкоємця, то йому видавалася част-

ка у грошовій або натуральній формі, яка належала спадкодавцю (померлому учаснику чи реорганізованій або ліквідованій юридичній особі). Вартість частки визначається на день смерті учасника чи на день реорганізації або ліквідації юридичної особи. Із внесенням змін склалась наступна ситуація: не пізніше 30 днів з дня прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з ТОВ зобов'язане повідомити спадкоємцю колишнього учасника вартість його частки. Розмір частки визначається станом на день, що передував дню прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з товариства [1].

По-четверте, право голосу померлого спадкодавця. Попередня редакція Закону зазначала, що не враховуються голоси спадкоємця під час голосування з питання про прийняття спадкоємця або правонаступника до ТОВ, під час визначення правомочності загальних зборів для прийняття рішення про включення спадкоємця або правонаступника учасника товариства до цього товариства, а також під час вирішення інших питань. Після смерті учасника у будь-який момент не враховуються голоси під час голосування. Відповідно до нової редакції Закону під час вступу до ТОВ спадкоємцю не потрібна згода всіх учасників товариства. Право голосу залежить від розміру частки у статутному капіталі ТОВ, яку успадковують: 1) якщо частка померлого учасника становила менше 50%, то через рік і шість місяців з моменту смерті учасника інші учасники можуть його виключити, якщо спадкоємці не вступили до ТОВ. Таке рішення приймається без врахування голосів учасника, який виключається. Якщо ж частка померлого учасника у статутному капіталі ТОВ становила 50% чи більше, ТОВ може приймати рішення, пов'язані з ліквідацією товариства, без врахування голосів цього учасника. Право на ліквідацію інші учасники можуть реалізувати в будь-який момент після смерті учасника із часткою 50% і більше [1].

Отже, враховуючи вищенаведене, можна констатувати, що з прийняття нової редакції Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018 відбулися позитивні зміни, а саме: 1) об'єктом спадкування є частка учасника ТОВ; 2) для отримання частки спадкоємця згода учасників ТОВ

не потрібна. Для цього він може звернутися до органу державної реєстрації після прийняття спадщини із заявою про внесення змін до складу учасників ТОВ і зазначення його у якості учасника. Для цього йому слід надати свідоцтво про право на спадщину. Згода учасників не потрібна. Інші учасники не мають права виключити нового учасника; 3) зазначена можливість виключення учасника із складу ТОВ можлива лише у випадку, коли частка спадкоємця у статутному капіталі становить менше 50%, протягом року з дня закінчення встановленого законодавством строку для прийняття спадщини ним не подано заяву про вступ до ТОВ; 4) якщо частка спадкоємця становить більше 50%, то виключною сферою прийнятих ТОВ рішень є питання, пов'язані з ліквідацією ТОВ.

На нашу думку, зміни у частині спадкування частки у статутному капіталі ТОВ не забороняють його учасникам перешкоджати правонаступнику повною мірою скористатися своїми правами на участь чи управління. Проаналізувавши новели, запроваджені чинною редакцією Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII від 06.02.2018, що торкаються питання спадкування, можна дійти висновку, що вони є дієвими актуальними, націленими на проведення досліджуваної сфери до світових стандартів та такими, що відповідають інформаційному вектору розвитку нашої держави.

Література

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон № 2275-VIII від 06.02.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69
2. Про господарські товариства: Законі №1576-XII від 19.09.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682
3. Цивільний Кодекс України: Закон №435-IV від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356
4. Кузьмович С. Б. Теоретичні питання спадкування корпоративних прав. *Наукові розвідки з актуальних проблем публічного та приватного права*: матер. I Всеукр. наук.-практ. конф., (15 листопада 2017 р., Київ, Україна) / Київський університет ім. Б. Грінченка [та ін.]. Київ, 2017. С. 123–126.